

ÖĞRETMEN ADAYI ÖĞRENCİLERİN SINIF İÇİ TARTIŞMALARA KATILMA TUTUMLARI

Cevat CELEP

T.Ü. Eğitim Fakültesi - TRAKYA

ÖZET

Bu araştırmada, sınıf içi tartışmaya katılımdaki öğrenci ve öğretim elemanı tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmen adayı öğrencilerin öğretmen olduklarında sınıf içi tartışmalara öğrenci katılımı konusundaki eğilimleri de incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sınıf içi tartışma tutum ölçeği geliştirilmiş ve 1997-1998 öğretim yılında Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği 4. sınıfta okuyan 112 öğrenciye uygulanmıştır. Ayrıca, sınıf içi tartışmada öğrenci ve öğretim elemanı tutumunu etkileyen bazı bağımsız değişkenlere göre ilişki taraması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf içi tartışma tutumu, Sınıf yönetimi, öğretim elemanının öğrenci algısı

ABSTRACT

In this paper, it is aimed to find out the attitudes of the student-teachers for participating classroom discussions. Also the tendencies of those student-teachers to participate the classroom discussions has been taken into consideration. For this purpose, a scale of attitude was developed; and it was given to 112 (one hundred and twelve) students attending the fourth class at the Faculty of Education, Trakya University. Besides, a relation survey was executed for getting some independent variables affecting the attitude of the teaching staff and the students during classroom discussions

Key Words: Participation discussion in the classroom, classroom management, attitudes of teaching staff in classroom,, teachers' perception of students

PROBLEM

Bireye demokratik bir davranış, özgür bilimsel düşünme gücü, eleştirici yaratıcı, üretken, hoşgörülü çok boyutlu düşünebilme yeterlikleri kazandırabilmenin temel kaynağı örgün eğitim ortamlarıdır.

Örgün eğitimin içerisinde yer alan bir bireyin, bu davranışları kazanabilmesi için, öncelikle eğitim ortamının bu davranışların gelişmesine olanak verici biçimde olması gerekir. Bunun için sınıf ortamında öğretmenin, öğrencilerde öğrenmeye güdüleyici ve kendilerini ifade etmelerini sağlayıcı koşullar oluşturması önem taşımaktadır. Bu durum, öğretmen yetiştiren eğitim kurumları için ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü, yükseköğretim kademesinde kendisini ifade etme ortamı ve öğrenme sürecinde tartışma ortamına özgürce katılma olanağı bulamayan bir öğretmen adayından, öğretmen olduğunda kendi öğrencilerine özgür tartışma ortamı sağlaması beklenemez. Çünkü kendisi bunun nasıl sağlanacağını bilmeyebilir.

Ülkemizde öğretmen davranışları, öğretmenlerin kendilerini değerlendirme ve öğrenciler tarafından değerlendirme biçiminde ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma bulgularında öğretmenlerin genellikle otoriter (Ertürk, 1970), belli kalıplara göre davranan, kitabi bilgiyi aktaran, siyasal otoriteden etkilenen, çevrelerine önderlik etmekte yetersiz kalan (Akyüz, 1978) sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin kendilerini değerlendirme ile öğrencileri tarafından değerlendirme arasındaki tutarlılığı inceleyen araştırmalarda; ilkokul düzeyinde yapılan çalışmada (Fidan, 1986) bağdaşım, Eğitim Fakültesi öğretim elemanları üzerinde yapılan çalışmada (Kavak, 1986) bağdaşmazlık sağlanmıştır.

Araştırma sonuçları, öğretmenin sınıf içi tutum ve davranışının öğrenci öğrenmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin kişilik özellikleri genelde öğrencinin kişilik özelliklerini etkilemektedir. Özellikle sınıf ortamında, öğretmen-öğrenci arasındaki sözlü, sözsüz iletişimin öğrencinin

kişiliği ve okul başarısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Öğretmen, öğrencilerle ilişkilerinde üst düzeyde bir birlik havası yarattığı zaman, öğrenciler daha girişimci olmaktadır. Öğretmenler baskıcı davrandığında öğrenciler okuldaki çalışmalara karşı uyumsuzluk göstermektedir. Öğretmen davranışı öğrencide endişe verici bir uzaklaşma etkisi yaratabilir. Bu durum öğrencide yalnızca gerektiği kadar çalışma etkisi sağlayabilir. Öğretmen davranışı öğrencide sevgi, saygı ve yakınlaşma etkisi yaratabilir. Bu durumda öğrenci kendi isteği ile ek çalışmalarda bulunmaktadır. Öğretmenin derslerde konulara ilişkin tartışmalara yer vermesi başarıyı artırabilir. (Ünal, 1991). Öğretim hizmetlerinin niteliği büyük ölçüde öğretmenin sınıf içi rollerini tam olarak gerçekleştirmesine bağlıdır (Özçelik, 1987). Öğrencilerin öğretmen kişiliğinde görmek istedikleri ilk dört özellik, sıcaklık, sabırlılık, hoşgörülülük ve öğrencilerle ilgilenme olarak sıralanmaktadır (Hamacheck, 1972). Sıcak yaklaşımlı öğretmenlerin öğrencileri bilimsel konulara yönelimli ve daha yaratıcı bulunmuştur. Bu öğretmenler öğrenciler için duygusal dayanak kaynağı olmakta, sistematik olarak onlarla ilgilenmekte ve bağımsız bireyler olarak davranmaktadır (Akyıldız, 1991).

Bir ilkokul içerisindeki yönetici-öğretmen iletişiminin niteliği, okul amaçlarının gerçekleştirilme derecesi ile öğretmen-öğrenci iletişimini doğrudan veya dolaylı bir biçimde etkilemektedir. Bir örgütte, farklı gruplar arasındaki iletişimi, örgütün genel iletişim yapısından soyutlamak olası değildir. Eğitim örgütünde, demokratik bir hava yaratabilme ve amaçları en etkili bir biçimde gerçekleştirebilme, çift yönlü iletişime bağlıdır.

Öğretmen öğrenci iletişimini inceleyen araştırmalarda; sınıf içi iklimin öğrenci beklentilerine uygun olmamasının, öğretmen-öğrenci iletişimini olumsuz yönden etkilediğini (Açıkgöz, 1989); yönetici ve öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışa sahip olmaması nedeniyle öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilerle sağlıklı iletişim kuramadıkları (Bayraktar, 1991); öğretmen öğrenci iletişiminde öğretmenlerin öğrenci beklentilerine uygun bir davranış göstermedikleri (Bolat, 1990) sonuçları elde edilmiştir. Başka bir incelemede, sınıf içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamı ile öğretmen-öğrenci çelişkinin giderilebilmesi için, çift yönlü iletişimle "öğrencilerin öğretmeni", "öğretmenin öğrencileri" kavramları yerini " öğrencileşen öğretmenler", "öğretmenleşen öğrenciler" kavramlarına bırakması gerektiği belirtilmektedir (Fiere, 1990).

Öğretmen yetiştiren kurumlar olarak eğitim fakültelerinde öğrencilerin sınıf içi tartışma sürecine katılmaları en azından bu eğitimin bir gereğidir. Ancak, eğitim fakültelerinde öğretim üyesi sayısının yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, öğretim elemanın niteliği gibi etmenler, sınıf içi tartışmalara öğrenci katılımının niteliğini ve derecesini etkileyebilmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği anabilim dalı 4. sınıf öğrencilerinin sınıf içi tartışmalara katılımının ne derece sağlandığı, öğrencilerin buna ne derecede istekli oldukları ve öğretmen olduklarında öğrencilerini ne derecede sınıf içi tartışmalara katacaklarına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde olup, konu ile ilgili alanyazı tarandıktan sonra, kuramsal yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini T.Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü sınıf öğretmenliği anabilim dalında okuyan 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi yalnızca anketin uygulandığı gün sınıfta olan bütün öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan öğrenci sayısı 140'dır.

Veriler ve Toplanması

Araştırma verisi geliştirilen anketin öğrencilere uygulanmasıyla toplanmıştır. Anket iki bölümden oluşmakta olup, I. bölümde kişisel bilgiler, II. Öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları, öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimleri ve sınıf öğretmen adayı olarak ilköğretim öğrencilerini sınıf içi tartışmalara katma eğilimlerine yönelik tutumları içeren Likert tipi 5 seçenekli 22 soru ile 2 seçenekli (Evet, Hayır) 5 soru bulunmaktadır.

Ölçek Geliştirme

Araştırma için ilgili alanyazın tarandıktan sonra kuramsal yaklaşımlardan hareket edilerek 22 maddelik Likert tipi 5 seçenekli ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin yapılan madde analizi sonucunda 3 madde elenerek 19 madde değerlendirmeye alınmıştır. Ölçeğin yapılan faktör analizi sonucunda 3 alt boyuttan oluştuğu saptanmıştır.

Bu nedenle, ölçek öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimleri 4, öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları 8, öğrencilerin sınıf öğretmen adayı olarak öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma eğilimleri 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik analizi sonucunda Alfa korelasyon katsayıları öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları .78; öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimleri .80; öğrencilerin sınıf öğretmeni adayı olarak öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma eğilimleri .79; bütün olarak ölçeğin güvenirlik katsayısı .78 bulunmuştur.

Tablo 1. Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi
Öğretmen Adayı Öğrencilerin Sınıf Öğretmeni
Olarak Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara
Katma Eğilimleri (I) Alfa= .79

	Maddelerin Faktör Yükleri		
	I	II	III
29. İlköğretim öğrencilerini dersin işlenmesi ile ilgili kararlara katma	.80	.002	.002
30. İlköğretim öğrencilerini sınıfta uyulacak kuralların saptanmasına katma	.73	.002	.002
31. Öğretmenin kararının öğrenciler tarafından eleştirilmesine açık olması	.76	.002	.003
32. İlköğretimde öğretmen kararlarının sınıfta tartışılması öğretmenin öğrenci üzerindeki etkisini zayıflatması*	.40	.10	-.44
34. Öğretmenin verdiği kararların düzeltilmesi konusunda öğrenci önerisini dikkate alma	.83	.00	.00
35. İlköğretim öğrencilerine grup çalışmalarında birlikte çalışacağı arkadaşını seçmesine olanak verme	.50	.11	.22
36. Sınıfta her öğrenciden gelecek önerilerin tartışılmasına olanak sağlama	.69	.002	.21

Öğretim Elemanlarının Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumları(II) Alfa .78

15. Öğretim elemanlarının görüşlerinin karşısı bir görüş belirtildiğinde bunu baskı aracı olarak kullanması	.13	.70	.00
16. Öğretim elemanlarının görüşlerinin lehine bir görüş belirtildiğinde, bunu öğrenci lehine kullanması	.14	.36	.14
17. Öğretim elemanlarının tartışma sürecinde öğrenciye rahatlıkla görüşünü söyleme güvenini vermesi*	.00	.75	.17
18. Öğretim elemanları, tartışma sürecinde öğrencinin görüşlerini çürütmesini saygısızlık olarak algılamakta	.00	.67	.23
19. Öğretim elemanları mesleki bilgi ve becerileri ile ilgili olmayan konularda öğrencilere fikrini serbestçe söyleme güvenini vermesi*	-.21	.67	.00
20. Öğretim elemanlarının karara katılma sürecinde beğenmediği fikirler söylenirken, bundan duyduğu rahatsızlığı davranışı ile hissettirmesi	.13	.66	.00
21. Öğretim elemanlarının hoşuna giden fikir ve öneriler konusunda anında onaylayıcı davranış göstermesi	.10	.37	.20
22. Öğretim elemanlarının her öğrencinin görüşünü rahatlıkla söylemesi için çaba göstermesi*	.00	.70	.00

Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Eğilimi (III) Alfa .80

23. Öğretim elemanlarının önerilerine aykırı da olsa öğrencinin görüşlerini çekinmeden belirtmesi*	.10	.12	.78
24. Ancak öğretim elemanının sorduğu zaman öğrencinin sınıfta görüşünü belirtmesi*	.13	.15	.66

Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Tutum Ölçeğinin Alfa Güvenirlik Katsayısı = .78
 (*) Ters yönlü puanlanmıştır.

Tablo 2. Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Tutum Ölçeğinin Faktörlerarası Korelasyonu

	I	II	III
Öğretmen Adayı Öğrencilerin Sınıf Öğretmeni Olarak Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumları (I)	1.00		
Öğretim Elemanlarının Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumları(II)	.09	1.00	
Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Eğilimleri (III)	.07	.27 **	1.00

** .01 çift yönlü ilişki var Pearson Correlation

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada anketle elde edilen veriler kişisel bilgiler, öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları, öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimleri ve öğrencilerin sınıf öğretmen adayı olarak öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma eğilimleri başlıkları altında yorumlanmıştır.

Kişisel Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50.9 (57)'u kadın, % 49.1 (55) erkektir. Öğrencilerin % 5.4'ü 18-20; % 68.8'i 21-23; % 22.3'ü 24-26 yaşındadır. Öğrencilerin % 29.5'inin ailesi köyde; % 70.5'nin ailesi kentte oturmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri açısından % 33.9'unun 50-75 milyon; % 30.3'nün 76-100 milyon ve 14.3'nün 101-125 milyon aylık gelire sahiptir. Öğrencilerin geldikleri aile açısından yarısının fazlasının ailesinin aylık geliri 10 milyonun altındadır. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi açısından; annelerinin % 21.4'nün babalarının % 8.9 'nun diplomasız; yine annelerinin % 63.4'nün ilkökul eğitime sahipken, babalarının % 49.1'inin ilkökul, % 13.4'nün ortaokul, % 15.2'sinin lise eğitime sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan annelerin yalnızca % 4.5'i, babaların ise % 13.4'ü üniversite mezundur.

Öğrencilerin % 59.8'inin son bir hafta içinde ders dışı bir kitap okumadığı; ders dışı kitap okuyanların ise % 35.8'i roman, %20.8 toplumsal, % 11.94 eğitim, % 10,8 siyasi ve % 8.9 dini kitap okumaktadır. Ayrıca, öğrencilerin aldıkları derslerde ders notu dışında sahip oldukları ders kitabı sayısının 15'den az olduğu görülmektedir. Öğrencilerin % 11'inin 1-3 kitabı, % 16'nin 4-6 kitabı, %13.4'nün 10-12 kitabı olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretim Elemanlarının Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumları

Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliği anabilim dalında derse giren öğretim elemanlarının sınıf içi tartışmalara öğrenci katılımını sağlamak için sahip oldukları tutum konusunda şu sonuçlar elde edilmiştir.

Öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumları 8 soru ile ölçülmeye çalışılmıştır. Sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde en yüksek yüzde ve aritmetik ortalamaya göre; öğrencilerin sınıf içi tartışma sürecinde öğretim elamanının görüşünün karşıtı bir görüş belirttiğinde öğretim elamanının bunu baskı aracı olarak (% 66.9), paralel görüş belirttiğinde bunu öğrenci lehine (% 68.8) kullandığı, tartışma sürecinde öğrenciye görüşünü rahatlıkla söyleme fırsatını çok az verdiği veya hiç vermediği (% 68.8), öğrencinin kendi görüşünü çürütmesini saygısızlık olarak algıladığı (% 62.5) mesleki alanları ile ilgili konularda öğrencilere

görüşlerini rahatlıkla belirtme güvenini vermediği (%59.8), benimsemediği fikirler ortaya atıldığında bundan duyduğu rahatsızlığı davranışları ile hissettirdiği (%562.5), benimsediği fikirler karşısında anında onaylayıcı davranış gösterdiği (% 75.9), öğrencinin görüşünü rahatlıkla söylemesi için yeterli çabayı göstermediği (%63.4) anlaşılmaktadır.

Sınıf öğretmenliği anabilim dalında derse giren öğretim elemanlarının genel olarak öğrencilerin kendi görüşlerine paralel bir tartışma ortamının yaratılması yönlendirdiği, öğrencilerin kendi düşüncelerini özgürce ifade edebilme olanağı sağlamadığı ileri sürülebilir. Bu durumda, öğrencilerin konuyu irdeleme ve özümlemelerinin yeterince olanaklı olamayacağından ezbere dayalı veya sınırlı bir öğrenmenin söz konusu olabilir. Bir anlamda baskıcı denilebilecek bir öğrenme ortamında, öğrencilerde eleştirel, bilimsel ve yaratıcı düşünce yeterli ölçüde geliştirilmeyebilir. Böyle bir eğitim sürecinden geçen bir öğretmen adayının, öğretmenlik mesleğinde öğrencilerde eleştirel, bilimsel ve yaratıcı düşünmenin geliştirilebileceği bir öğrenme ortamı yaratmasını beklemek fazla iyimserlik olsa gerek (*Ek tablo 1*).

Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Eğilimleri

Öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılım tutumlu 4 soru ile saptanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin öğretim elemanlarının görüşlerine ters düşen önerileri çekinmeden belirtme konusunda çok az istekli oldukları gözlenmektedir. Öğrencilerin önemli bir bölümü (%36.6) öğretim elemanlarının görüşüne ters düşen görüş belirtmede çok az istekli olduğu, ancak öğretim elemanı sorduğunda konu hakkında görüşünü belirttiği (% 52.7 çoğu zaman ve her zaman) ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%50.9) öğretim elemanının öğrenci aleyhine kullanabileceği gerekçesi ile tartışmalara girmekten kaçındığı, öğretim elemanının görüşünü çürütecek öneride bulunmaktan çekindiği (% 57.2 arasıra ve çoğu zaman) anlaşılmaktadır. Sonuç olarak sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sınıf ortamında edilgen bir tutuma sahip oldukları, genelde öğretim elemanın görüşüne ters düşecek veya çürütecek bir tartışmaya girmekten çekindikleri, sınıf geçme pahasına öğretim elemanından gelebilecek her yorum ve görüşü kabul etme eğiliminde oldukları ileri sürülebilir (*Ek Tablo 2*).

Sınıf Öğretmen Adayı Öğrencilerin Öğretmen Olarak Öğrencilerini Sınıf İçi Tartışmalara Katma Eğilimleri

Sınıf öğretmenliği anabilim öğrencilerinin öğretmen olduklarında öğrencilerini sınıf içi etkinliklere ne derecede katacakları ilişkin tutumları 7 soru ile saptanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlası ilköğretim sınıf öğretmeni olarak dersin işlenmesi, sınıfta uygulanması gereken kurallar ile ilgili kararların öğrencilerle birlikte saptanması gerektiği görüşünü taşımaktadır. Öğretmen olarak öğrencilerinin kararlarını eleştirmelerine açık olacaklarını, kararlarının sınıfta tartışılmasının öğretmenin sınıf üzerindeki etkisini zayıflatmayacağını, kararların öğrenciden gelebilecek öneriler doğrultusunda düzeltilebileceği görüşünü paylaşmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin birlikte çalışacağı arkadaşını seçme özgürlüğüne sahip olması gerektiği ve sınıfta her öğrenciden gelebilecek önerilerin tartışılması gerektiğini belirtmektedir.

Öğrencilerin öğretim elemanlarına göre sınıf içi etkinliklerde daha demokratik ve katılımcı bir tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ancak, bu öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra bu tutumu gösterecekleri anlamına da gelmeyebilir. Öğrencilerin hizmet öncesinde daha iyimser ve idealist bir tutuma

sahip oldukları ileri sürülebilir (*Ek Tablo 3*).

Sınıf öğretmen adayı öğrencilerin öğretim elemanını yeterli bulup/bulmama, bilimsel tutum ve davranışa sahip olup/olmama, öğrenciye saygın bir birey olarak davranıp/davranmama, öğretim elemanının kişiliğini benimseyip/benimsememe, öğretim elemanını öğretmenlik mesleğinde örnek alıp/almama görüşlerine göre her değişken açısından 3 faktöre verdikleri yanıtlar arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu bağımsız değişkenlerle öğretim elemanının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma faktörü ile öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimlerine ilişkin faktör arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Öğretim Elemanlarının Öğrencilerini Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumlarını Etkileyen Etmenler

Anket sorularını yanıtlayan sınıf öğretmen adayı öğrencilerin öğretim elemanını yeterli bulma, bilimsel tutum ve davranışa sahip olma, kişiliğini benimseme öğretmenlik mesleğinde örnek alma, öğrenciye saygın bir birey olarak davranma bağımsız değişkenlerine göre öğretim elemanlarının öğrencileri sınıf içi tartışmalara katma tutumlarının da değiştiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Öğretim Elemanının Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumunu Etkileyen Bağımsız Değişkenler

DEĞİŞKENLER		N	AO	ss	sd	p	t	Önem
Öğretim elemanının kişiliğini benimseme	N1	16	24.56	4.33	110	.88	-3.82	.000
	N2	96	29.34	4.68				
Öğretim elemanının meslekte örnek alma	N1	10	23.46	4.16	109	.74	-3.84	.000
	N2	101	29.25	4.63				
Öğretim elemanının öğrenciye saygın bir birey olarak davranması	N1	22	25.72	4.66	110	.97	-3.46	.001
	N2	90	29.37	4.72				
Öğretim elemanının bilimsel tutum ve davranışı	N1	21	24.00	4.58	110	.67	-5.40	.000
	N2	91	29.73	4.34				
Öğretim elemanının yeterli bulma	N1	38	25.84	4.81	110	.36	-4.75	.000
	N2	74	30.10	4.31				

N1: Evet, N2: Hayır

Sınıf öğretmen adayı öğrenciler, mesleğinde yeterli, bilimsel tutum ve davranışa sahip, öğrenciye saygın bir birey olarak gören öğretim elemanlarının öğrencilerini sınıf içi tartışmalara katmada daha fazla güdüleyici bir tutuma sahip olduğu görüşündedir. Bunun karşıtı bir durumda ise öğretim elemanlarının öğrencilerin sınıf içi tartışmalara öğrencilerin katılımı konusunda gösterdiği tutumun daha çok öğrencilerin tartışmalara katılmasını engelleyici yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Sınıf Öğretmen Adayı Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Tutumları

Araştırmada öğretim elemanlarının öğrencilere saygın bir birey olarak davranma değişkeninin öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimlerini etkilediği saptanmıştır. Buna göre, öğretim elemanlarının kendilerine saygın bir birey olarak davrandığı görüşünde olan öğrencileri, derslerinde sınıf içi tartışmalara daha fazla katılma eğilimini taşımaktadır.

Tablo 4. Sınıf Öğretmen Adayı Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Tutumlarını Etkileyen Bağımsız Değişken

DEĞİŞKENLER		N	AO	ss	sd	p	t	Önem
Öğretim elemanının öğrenciye saygın bir birey olarak davranması	N1	22	10.63	2.82	110	.11	-2.89	.039
	N2	90	12.38	3.67				

N1: Evet, N2: Hayır

Öğrencilerin kendilerine saygın bir birey olarak davranan öğretim elemanının dersinde, sınıf içi tartışmalarda öğretim elemanının görüşlerini aykırı da olsa kendi görüşlerini rahatlıkla belirttikleri, tartışma sürecinde etkin oldukları anlaşılmaktadır.

Sınıf İçi Tartışma Faktörlerini Birlikte Etkileyen Bağımsız Değişkenler

Araştırmada, öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, baba eğitimi, anne eğitimi, eğitim düzeyi, yerleşim yeri aile geliri ile öğretim elemanının yeterliği, bilimsel tutum ve davranışı, öğrenciyi saygın birey olarak davranma, öğretim elemanının kişiliğini benimseme, öğretim elemanının örnek alma değişkenlerinin 3 faktörü etkileyip etkilemediğini saptamak amacıyla adım adım çoklu regresyon analiz yapılmıştır.

Bu analiz sonuçlarında öğretim elemanının kişiliğini benimseme ile öğrencinin babasının eğitim düzeyinin birlikte sınıf öğretmen aday öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma tutumlarını (F1) etkilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretim elemanının bilimsel tutum ve davranışı ile öğretim elemanının kişiliğinin benimsenmesi değişkenlerinin birlikte öğretim elemanlarının öğrencileri tartışmalara katılma tutumlarını (F2) etkilediği saptanmıştır. Bu değişkenler birbirinden bağımsız olup, birbirlerini etkilememekte; ancak birlikte faktöre etki etmektedir.

Baba Eğitimi Ve Öğretim Elemanının Kişiliği

Araştırmada babanın eğitim düzeyinin azalmasına ve öğrencilerin öğretim elemanlarının kişiliğini benimsenme derecelerinin artmasına bağlı olarak sınıf öğretmen aday öğrencilerinin öğretmen olduğunda kendi öğrencilerini sınıf içi tartışmalara katılma konusundaki tutumunu birlikte etkilediği belirlenmiştir.

Öğretim elemanının kişiliğinin benimsenmesindeki bir birimlik değişim F1'de 3.774 kat değişim meydana getirirken, baba eğitimindeki bir birimlik değişim F1'in .675 kat değişimine neden olmaktadır. Babanın eğitim düzeyinin düşme ve öğretim elemanının kişiliğini benimsemenin birlikte öğretmen aday öğrencinin öğretmen olduğunda göstereceği sınıf içi tartışma tutumunu etkilemesinin bir çok nedeni olabilir. Ancak, babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü genelde alt katman ve kırsal ailelerinde yoğun olarak görülmektedir.

Tablo 5. Baba Eğitimi ve Öğretim Elemanı Kişiliğini Benimseme Değişkenlerinin F1 Etkisi Regrasyon Analizi Sonuçları

Model	Beta Katsayısı	t	Önemlilik
Denklemin Sabit Katsayı	23.697	10.38	.000
Öğretim Elemanının Kişiliğinin Benimsenmesi	3.774	3.19	.002
Babanın Eğitimi	-.675	-2.00	.048

Çoklu Regrasyon Modeli: Faktör 1= 23.697+3.774-.675

Regrasyon Modelinin Önemlilik test F: 6.279 p<.01

Buna bağlı olarak eğitim düzeyinin düşüklüğü ataerkil bir toplumda genelde baskıcı aile anlayışını beraberinde getirir. Böyle bir ailede yetişen bir birey kendisini tam ifade etme olanağı bulamayabilir. Üniversite ortamında kişiliğini benimsediği öğretim elemanlarının öğrenci üzerindeki etkiye göre, öğrencinin öğretmenlik mesleğinde göstereceği sınıf içi tartışma tutumunu etkileyebileceği ileri sürülebilir. Ancak, öğrenci açısından kişiliğin benimsenmesinin ölçütü veya kaynağı, duygusal veya ideolojik olabilir. Bu durumda kişiliğini benimsenmesine dayanak oluşturan ideolojik veya duygusal etmen, aynı zamanda öğretmen adayı öğrencinin öğretmen olduğunda sınıf içi tartışmada göstereceği tutuma da kaynaklık edebilir. Çünkü, baba eğitimi ve kişiliğin benimsenme değişkenleri birlikte sınıf öğretmen adayı öğrencinin öğretmen olduğundaki sınıf içi tartışma tutumuna etkilemektedir.

Öğretim Elemanının Bilimsel Tutum ve Davranışı ve Kişiliğinin Benimsenmesi

Öğretim elemanının bilimsel tutum ve davranışa sahip olma derecesi ile kişiliğinin öğrencilerce benimsenme derecesinin birlikte sınıf öğretmen adayı öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma derecesini etkilediği gözlenmiştir.

Öğretim elemanının bilimsel tutum ve davranışındaki bir birimlik değişime F2'de 4.579 kat, kişiliğinin benimsenmesi değişkenindeki bir birimlik değişime F2'de 3.374 kat değişime neden olmaktadır.

Sonuç olarak, sınıf öğretmen adayı öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma dereceleri, öğretim elemanının bilimsel tutum ve davranışa sahip olmasının yanısıra, kişiliğinin öğrenciler tarafından benimsenmesine bağlı olarak artmakta, bunun karşıtı durumda azalmaktadır.

Tablo 6 Öğretim Elemanın Bilimsel Tutum ve Davranışı İle Kişiliğinin Benimsenmesi Değişkenlerinin F2 Etkisi Regrasyon Analizi Sonuçları

Model	Beta Katsayısı	t	Önemlilik
Denklemin Sabit Katsayı	14.062	4.88	.000
Öğretim Elemanının Bilimsel Tutum ve Davranışı	4.579	3.90	.000
Öğretim Elemanının Kişiliğinin Benimsenmesi	3.374	2.57	.013

Çoklu Regrasyon Modeli: Faktör 2= 14.062+4.579+3.374

Regrasyon Modelinin Önemlilik Testi F: 14.002 p<.01

Öğretim elemanın kişiliğinin benimsenmesi veya bilimsel tutum ve davranışı değişkenleri tek başlarına ayrı ayrı öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma tutumunu etkilememektedir.

Araştırmada bağımsız değişken olarak kullanılan 5 değişkenin kendi arasında ilişki olup olmadığını saptanmak amacıyla ilişki taraması yapılmıştır.

Tablo 7. Sınıf İçi Tartışmayı Etkileyen Bağımsız Değişkenler Arası İlişki Matrisi

Değişkenler	I*	II*	III*	IV*	V*
Öğretim Elemanının Yeterliği I	1				
Öğretim Elemanının Bilimsel Tutum ve Davranışı II	.52**	1			
Öğrenciye Saygın Bir Birey Olarak Davranma III	.31**	.34**	1		
Öğretim Elemanın Kişiliğinin Benimsenmesi IV	.30**	.26**	.31**	1	
Öğretim Elemanını Örnek Alma V	.31**	.48**	.25**	.48**	1

(*) *Sperman's Correlation rho Katsayısı*

(**) *.01 düzeyinde çift yönlü anlamlı*

Öğrencilerin bu 5 bağımsız değişkene verdikleri yanıtlar arasında doğrusal olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu değişkenlerden yalnızca öğretim elemanının kişiliğini benimseme, öğretim elemanın bilimsel tutum ve davranışı, öğrenciyi saygın birey olarak göreme ve öğretim elemanını yeterli bulma değişkenlerinin sınıf içi tartışmalara katılma tutumunu etkilediği saptanmıştır.

SONUÇ

Araştırma bulgularına göre sınıf öğretmeni anabilim dalında derse giren öğretim elemanlarının çoğunluğunun yeterli ölçüde bilimsel bir tutuma sahip olmadığı, mesleki açıdan yeterli olmadıkları ve örnek alınacak bir öğretici davranış göstermediği anlaşılmaktadır. Öğretim elemanı sınıf içi tartışmalarda daha çok baskıcı bir tutum sergiledikleri, öğrencilere özgürce tartışma katılma olanağı sağlamadıkları görülmektedir. Öğrencileri, tartışma sürecindeki ortaya attıkları öneriler ve yaklaşımlarından öğretim elemanı tarafından zaman zaman aleyhlerine baskı aracı olarak kullandığından dolayı, öğretim elemanı ile tartışmaktan ve karşıt fikir ileri sürmekten çekindiklerini belirtmektedir. Bütün bunlara karşın, öğrenciler öğretmen olduklarında kendi öğrencilerine daha demokratik bir tartışma ortamı yaratacaklarını ileri sürmektedir. Ancak aday öğretmenlerin hizmet öncesinde çok idealist ve iyimser bir anlayışa sahip oldukları ileri sürülmektedir. Çünkü, hizmet öncesindeki uygulama eğitimlerinin yetersizliğinden dolayı, kuramsal bilgilerle donanık olarak idealist bir biçimde mesleğe başlayan öğretmen adayları, meslekteki yetersizlikleri ortaya çıktıkça, daha baskıcı ve daha çok kişisel anlayışa dayalı olan öğretmen davranışına yönelmektedirler (Celep, 1997). Ayrıca, öğretim elemanlarının bilimsel tutum ve davranışı ile kişinin benimsenme derecelerine göre öğrencilerin sınıf içi tartışmalara katılma eğilimlerini etkilediği; yine öğrencilerin babalarının eğitimi düzeyi ile öğretim elemanlarının kişiliğinin benimsenme değişkenleri, öğrencilerin öğretmen olarak öğrencilerini sınıf içi tartışmalara katılma tutumunu etkilemektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Kamile. (1989). "Liselerde Sınıf Atmosferi Üzerine bir araştırma", İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu-Bildiriler- Malatya
- Akyıldız, Hayrettin. (1991) "Etkili Öğretim Açısından Öğretmen Niteliğinin Önemi" Eğitimde Arayışlar Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme 13-14 Nisan 1991, Bildiri Metinleri Kültür Koleji, İstanbul, 228-230
- Akyüz, Yahya. (1978). Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri. Ankara:
- Bayraktar, Emel. (1991). "Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Ortamlarına İlişkin Öğretmen Adayı Görüşleri", İzmir Birinci Eğitim Kongresi-Bildiriler- Kasım.
- Bolat, Salih. (1990). "Yükseköğretimde Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi", Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü.S.B.E.
- Celep, Cevat. (1997). Aday Öğretmenlerin Öğrenci Kontrol Yönelimi, Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt:2; Sayı:106, S.12-22, Ankara.
- Celep, Cevat (1992). "İlkokullarda Yönetici-Öğretmen İletişimi" H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Türkiye'de İlköğretim Sempozyumu 21-22 Mayıs 1992-Bildiriler, Ankara: 301-3152
- Ertürk, Selahattin. (1970), "On Yıl Öncesine Göre Öğretmen Davranışları" Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2, 2 103-147. Ankara:
- Fidan, Nurettin. (1986). Okulda Öğrenme ve Öğretme, Ankara:
- Fiere, Paulo. (1990) "Ezilenlerin Eğitimi", Çevirenler: Yurdanur Salman ve Gülşat Aygen, Sanat Adam Dergisi, İstanbul: Sayı 59, Ekim.
- Kavak, Yüksel. (1986) Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Yeterlikleri ve Eğitim İhtiyaçları (Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi S.B.E)
- Hacıoğlu, Fatma. (1991) "Öğretmen Adaylarına Öğretmen Niteliği Kazandırmada Öğretim Uygulamalarının İşlevi", Eğitimde Arayışlar Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme 13-14 Nisan 1991, Bildiri Metinleri Kültür Koleji, İstanbul, 218-221
- Hammachek, E.Don (1972) "Toward More Effective Teaching". In:Don.E. Hamachek (Ed.) Psychology and Education. Allyn and Bacon inc. Boston.
- Özçelik, D.Ali, (1987) Eğitim Programları ve Öğretimi, ÖSYM Eğitim Yayınları. No: 8, Ankara
- Ünal, Semra. (1991) "Eğitim ve Öğretimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü" Eğitimde Arayışlar Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme 13-14 Nisan 1991, Bildiri Metinleri Kültür Koleji, İstanbul, 235-237.

Ek Tablo 1
Öğretim Elemanlarının Öğrencileri Sınıf İçi Tartışmalara Katma Tutumları (II)

Sorular

Hiçbir Çok Az Arasına Çoğu Her
Zaman Zaman Zaman Zaman
(1) (2) (3) (4) (5)
f % f % f % f % f % AO ss

15. Öğretim elemanlarının görüşlerinin karşıtı bir görüş belirtildiğinde bunu baskı aracı olarak kullanması	5	4.5	25	22.3	38	33.9	37	33.0	7	6.3	3.14	.99	.97
16. Öğretim elemanlarının görüşlerinin lehine bir görüş belirtildiğinde, bunu öğrenci lehine kullanması	6	5.4	21	18.8	35	31.3	42	37.5	8	7.1	3.22	1.01	1.02
17. Öğretim elemanlarının tartışma sürecinde öğrenciye rahatlıkla görüşünü söyleme güvenini vermesi*	35	31.3	42	37.5	21	18.8	14	12.5			3.88	1.00	.99
18. Öğretim elemanları, tartışma sürecinde öğrencinin görüşlerini çürütmesini saygısızlık olarak algılamakta	3	2.7	18	16.1	21	18.8	52	46.4	18	16.1	3.57	1.03	1.06
19. Öğretim elemanları mesleki bilgi ve becerileri ile ilgili olmayan konularda öğrencilere fikrini serbestçe söyleme güvenini vermesi*	24	21.4	43	38.4	30	26.8	13	11.6	2	1.8	3.66	1.00	1.00
20. Öğretim elemanlarının karara katılma sürecinde beğenmediği fikirler söylenirken, bundan duyduğu rahatsızlığı davranışı ile hissettirmesi			13	11.6	20	17.9	65	58.0	14	12.5	3.71	.83	.85
21 Öğretim elemanlarının hoşuna giden fikir ve öneriler konusunda anında onaylayıcı davranış göstermesi	2	1.8	10	8.9	15	13.4	61	54.5	24	21.4	3.85	.98	.85
22. Öğretim elemanlarının her öğrencinin görüşünü rahatlıkla söylemesi için çaba göstermesi*	18	16.1	53	47.3	24	21.4	15	13.4	2	1.8	3.63	.97	.94

(*) Ters yönlü puanlanmıştır.

Ek Tablo 2
Öğrencilerin Sınıf İçi Tartışmalara Katılma Eğilimleri (III)

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasına (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
	23. Öğretim elemanlarının önerilerine aykırı da olsa görüşlerimi çekinmeden belirtme*	14	12.5	41	36.6	34	30.4	18	16.1	5			
24. Ancak öğretim elemanı sorduğu zaman öğrencinin sınıfta görüşünü belirtmesi*	4	3.6	19	17.0	30	26.8	39	34.8	20	7.9	2.54	1.08	1.17
25. Öğretim elemanı aleyhine kullanabileceği düşüncesi ile öğrencinin sınıftaki tartışmalara katılmaktan çekinmesi	12	10.7	15	13.4	28	25.0	44	39.3	13	1.6	3.29	1.16	1.35
26. Öğretim elemanının görüşünü çürütecek öneride bulunmaktan çekinirim.	20	17.9	22	19.6	29	25.9	35	31.3	6	5.4	2.87	1.20	1.43

(*) Ters yönlü puanlanmıştır

Ek Tablo 3
Sınıf Öğretmen Adayı Öğrencilerin Öğretmen Olarak Öğrencilerini Sınıf İçi Tartışmalara Katma Eğilimleri (I)

Sorular	Hiçbir Zaman (1)		Çok Az (2)		Arasına (3)		Çoğu Zaman (4)		Her Zaman (5)		AO	ss	v
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
	29. İlköğretim öğrencilerini dersin işlenmesi ile ilgili kararlara katma	3	2.7	4	3.6	11	9.8	52	46.4	42			
30. İlköğretim öğrencilerini sınıfta uyulacak kuralların saptanmasına katma	3	2.7	8	7.1	12	10.7	59	54.7	30	26.8	3.94	.95	.91
31. Öğretmenin, kararının öğrenciler tarafından eleştirilmesine açık olması	3	2.7	4	3.6	8	7.1	50	44.6	47	42.0	4.20	.92	.84
32. İlköğretimde öğretmen kararlarının sınıfta tartışılması öğretmenin öğrenci üzerindeki etkisini zayıflatması*	46	41.1	30	26.8	22	19.6	8	7.1	6	5.4	3.91	1.17	1.38
34. Öğretmenin verdiği kararların düzenlenmesi konusunda öğrenci önerisini dikkate alma	3	2.7	4	3.6	10	8.9	52	46.4	43	38.4	4.14	.92	.84
35. İlköğretim öğrencilerine grup çalışmalarında birlikte çalışacağı arkadaşını seçmesine olanak verme	3	2.7	6	5.4	11	9.8	46	41.1	46	41.1	4.13	1.20	1.43
36. Sınıfta her öğrenciden gelecek önerilerin tartışılmasına olanak sağlama	2	1.8	1	.9	11	9.8	57	50.9	41	36.6	4.20	.79	.63

(*) Ters yönlü puanlanmıştır.